

УДК 336.77:330.322:33

КРЕДИТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Парфьонова І.В., аспірант

*Науковий керівник – доктор економічних наук, професор Сіренко Н.М.
Миколаївський національний аграрний університет*

Сучасна інноваційна модель розвитку економіки України як ніколи раніше потребує масштабних інвестиційних вкладень, неможливих без достатнього кредитного забезпечення. Найефективнішим стимулом для активізації інноваційної діяльності є підвищення ролі інвестиційного кредиту – як найбільш динамічного, прийняттого для підприємств та затребуваного суспільством фінансового інструменту, здатного значно прискорити відтворювальні процеси, поліпшити їх якість. Саме тому питання, пов'язані з активізацією інноваційного розвитку економіки завдяки такому фінансовому інструменту як інвестиційний кредит, набувають сьогодні особливої актуальності.

Слушним є висновок М.Савлука, А.Мороза, І. Лазепка та інших науковців, які зазначають, що “в умовах тривалої економічної, особливо інвестиційної кризи в Україні кредит відіграє значну роль у відновленні діяльності підприємств, які тривалий час простоювали, допомагає їм зміцнити асортимент продукції або поліпшити її якість, зробити цю продукцію конкурентоспроможною на внутрішньому і світовому ринках” [1, с. 490].

Підтримуємо думку С. Онишко, яка доводить, що “... сформовані через акумуляцію позичкових коштів – фонди по суті є фондами розвитку. Кошти

таких фондів повинні фінансовими засобами підтримувати інноваційний процес підприємства на всіх його етапах, від розробки до впровадження нових технологій” [3, с. 342].

За своєю сутністю *інвестиційний кредит* – це суспільні відносини, що виникають між учасниками інвестиційного процесу (кредитором та інвестором-позичальником) у зв’язку з передачею у тимчасове користування коштів (ресурсів) для фінансування інвестиційних заходів на засадах зворотності, платності і добровільності.

Для визначення суспільної ролі банківського інвестиційного кредиту варто проаналізувати його вплив на ключові показники економічного розвитку країни. На основі даних таблиці 1 побудуємо модель залежності капітальних інвестицій від обсягу їх фінансування за рахунок банківських кредитів та інших позик (рис. 1).

Параметри рівняння регресії:

$$\bar{x} = \frac{\sum x_i}{n} = \frac{157793.1}{5} = 31558.62$$

$$\bar{y} = \frac{\sum y_i}{n} = \frac{1226767.6}{5} = 245353.52$$

$$\bar{xy} = \frac{\sum x_i y_i}{n} = \frac{39569764741.01}{5} = 7913952948.2$$

$$S^2(x) = \frac{\sum x_i^2}{n} - \bar{x}^2 = \frac{5601709118.51}{5} - 31558.62^2 = 124395327.4$$

$$S^2(y) = \frac{\sum y_i^2}{n} - \bar{y}^2 = \frac{303287005496.52}{5} - 245353.52^2 = 459051322.91$$

$$S(x) = \sqrt{S^2(x)} = \sqrt{124395327.4} = 11153.265$$

$$S(y) = \sqrt{S^2(y)} = \sqrt{459051322.91} = 21425.483$$

$$b = \frac{\bar{xy} - \bar{x} \cdot \bar{y}}{S^2(x)} = \frac{7913952948.2 - 31558.62 \cdot 245353.52}{124395327.4} = 1.3741$$

$$a = \bar{y} - b\bar{x} = 245353.52 - 1.3741 \cdot 31558.62 = 201988.1036$$

Коефіцієнт кореляції:

$$r_{x,y} = b \frac{S(x)}{S(y)} = 1.37 \frac{11153.265}{21425.483} = 0.715$$

Коефіцієнт детермінації:

$$R^2 = 0,715^2 = 0,5117$$

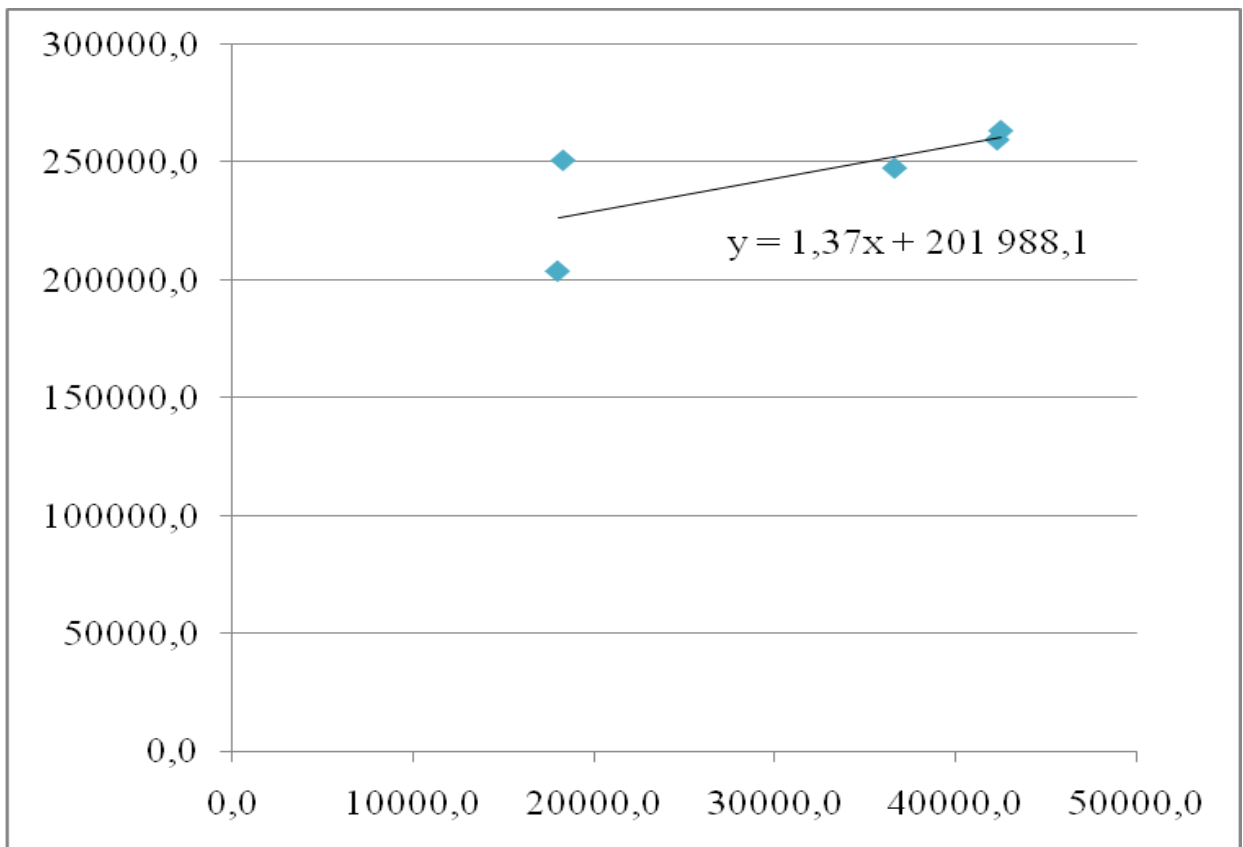

Рисунок 1 – Залежність обсягу капітальних інвестицій від обсягу кредитів банків та інших позик, млн. грн

Обсяги капітальних інвестицій корелюють із обсягами позикових ресурсів, що підтверджує значення коефіцієнта детермінації ($R^2 = 0,5117$). Про пряму залежність між змінними свідчить додатний множник x у рівнянні моделі. Так, зі зростанням банківських кредитів та інших позикових коштів, що спрямовуються на фінансування інвестицій, збільшуватиметься й сам обсяг таких вкладень. Оскільки інвестиційні кредити впливають на інвестиційну активність, то вони суттєво позначаються і на зростанні ВВП країни.

Водночас, незважаючи на значний потенціал інвестиційного кредиту в соціально-економічному зростанні суспільства, суб'єкти господарювання активно його не використовують, про що свідчать дані рисунка 2.

За понад 5 років спостереження частка банківських кредитів та інших позик на фінансування капітальних інвестицій не перевищувала 16,3% (2011 р.). При цьому, варто відмітити різке зниження у 2014 р. з 14,8% до 7,3%.

Аналіз ринку банківського інвестиційного кредитування дав змогу виокремити такі основні проблеми його розвитку: наявність певних диспропорцій у темпах розвитку між фінансовим та реальним секторами національної економіки; невисока привабливість інвестиційного клімату, викликана політичною нестабільністю, слабкістю законодавчого захисту прав кредиторів, низькою ефективністю господарювання тощо; відсутність розвинутої інфраструктури інвестиційного ринку, ринку землі та нерухомості тощо.

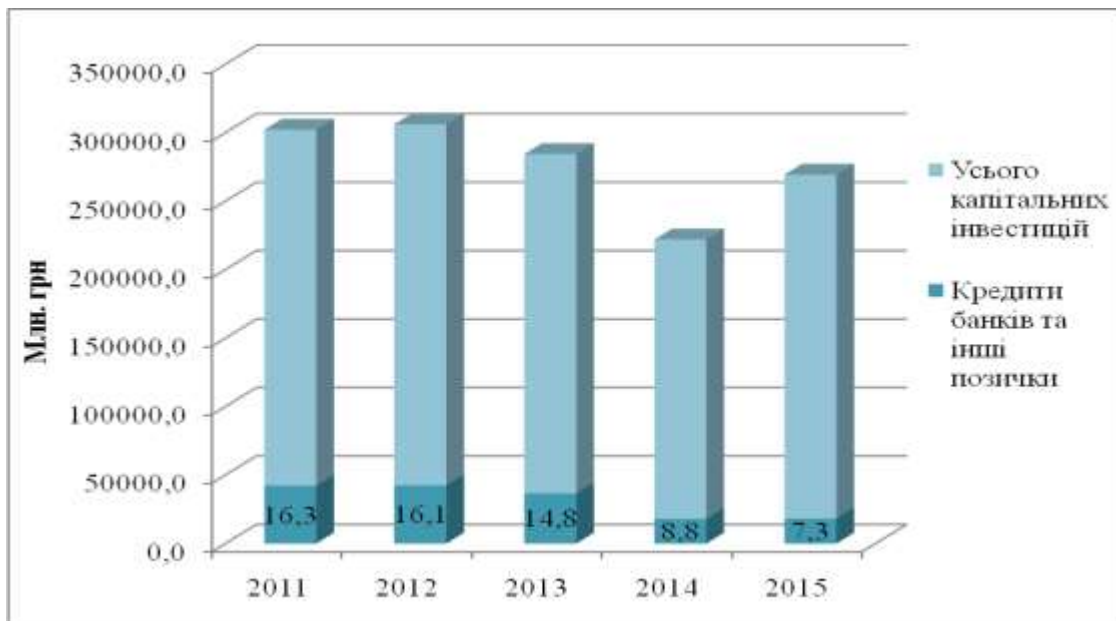

Рисунок 2 – Динаміка частки кредитів банків та інших позик у загальній структурі джерел фінансування капітальних інвестицій

Джерело: побудовано за даними офіційного сайту Державної служби статистики. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Певні стримуючі фактори розвитку інвестиційного кредитування притаманні й банківській системі, а саме: обмеженість інвестиційного кредитування короткостроковою ресурсною базою банків та високою їх вартістю; відносно низька дохідність інвестиційних кредитів та підвищена ризикованість порівняно з іншими сферами банківської діяльності; складність оцінки платоспроможності позичальника та кредитних ризиків інвестиційних проектів; відсутність у більшості банків ефективних механізмів та інструментів управління ризиками, планування та стратегії розвитку; низький рівень банківського менеджменту і корпоративного управління тощо.

Ми вважаємо, що ефективність використання банківського кредиту в суспільному відтворенні значно зростає, якщо він іде на фінансування тих інвестиційних проектів, котрі містять інноваційну складову.

Іншими словами, вплив на соціально-економічний розвиток країни забезпечує інвестиційний кредит у випадку, коли: 1) стимулює підприємства на здійснення інвестицій у новітні (модернізовані) нефінансові та нематеріальні активи і науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи (НДДКР); 2) забезпечує якісні зміни у виробництві (нова техніка, технології, форми організації виробництва та управління); 3) підвищує конкурентоспроможність продукції, робіт і послуг не лише на внутрішніх, а й на світових ринках.

Однак кредитування інновацій – це досить ризиковий інструмент, і без державної підтримки його розвиток в Україні неможливий.

Пропонуємо для вітчизняних банківських установ такий механізм (схему) “інноваційного кредиту”. Потенційними позичальниками можуть

бути наукові установи Національної академії наук України, науково-дослідні інститути різних сфер діяльності, проектно-вишукувальні інститути і проектні бюро, вищі навчальні заклади, технопарки, бізнес-інкубатори та інші суб'єкти інноваційної діяльності. Цільове призначення такого кредиту – створення та впровадження науково-технічної продукції, а саме: науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт; розробка техніко-економічних розрахунків (ТЕР), техніко-економічних обґрунтувань (ТЕО) у складі передпроектної документації, пошукових та проектно-пошукових робіт; розробка креслень нестандартного нестандартизованого обладнання; виготовлення промислових зразків, придбання нематеріальних активів тощо.

Однак для зацікавлення банків у видачі інноваційних кредитів необхідно запровадити заходи щодо стимулювання їх кредитної діяльності в інноваційній сфері шляхом:

- пільгового оподаткування, а саме: звільнення від оподаткування прибутку банків, отриманого від операцій з інноваційного кредитування терміном більш як на 3 роки; зменшення діючої ставки податку на прибуток банків, отриманий від операцій з інноваційного кредитування на строк до 3 років; зниження ставки податку на ту частку прибутку банків, яка спрямовується ними на фінансування інноваційних проектів;

- зниження норми обов'язкового резервування ресурсів, які залучаються на термін від одного року, що, з одного боку, сприятиме збільшенню ресурсної бази інноваційного кредитування, а з другого, – дасть змогу зменшити вартість цих кредитів для кінцевого позичальника;

- включення всіх сум, спрямованих на формування резерву для відшкодування можливих втрат за наданими кредитами (в інноваційну сферу), до складу валових витрат у податковому обліку комерційного банку;

- надання банкам права на включення вартості заставленого майна (майнових прав) позичальника в розрахунок розміру резерву для відшкодування можливих втрат за наданими інноваційними кредитами;

- забезпечення стабільності національної валюти на середньо- та довгостроковому інтервалах, що дасть змогу мати стійку базу для прогнозування надходжень від інноваційних вкладень на тривалому проміжку часу;

- впровадження механізму довгострокового рефінансування Національним банком України комерційних банків, виходячи з наявності високоефективних інноваційних проектів, що мають стратегічний пріоритет із точки зору цілей державної економічної політики;

- організація державного страхування інноваційних кредитів і надання державних гарантій за стратегічно пріоритетними напрямками інноваційного фінансування.

Зазначені нами заходи сприятимуть активізації ролі банківського інвестиційного кредиту в фінансовому забезпеченні інновацій.